

Ecologische beoordeling van het totaalplan Middelsee bij Leeuwarden

Opdrachtgever	Gemeente Leeuwarden
Referentie	Krijn, M. 2019. Ecologische beoordeling van het totaalplan Middelsee bij Leeuwarden. A&W-notitie 3345. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.
Projectcode	3345mis
Status	definitief
Datum	7 oktober 2019
Projectleider	E. Schut
Autorisatie	R. Strijkstra

Inhoud

1. Inleiding
2. Situatieschets en plannen
3. Gebiedsbescherming en beoordeling
4. Soortbescherming en beoordeling
5. Conclusies
Literatuur

Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv

Suderwei 2
9269 TZ Feanwâlden
tel. 0511 – 474764
email: info@altwym.nl
website: www.altwym.nl

Foto's 1 t/m 3: Impressie van het plangebied (foto's A&W).

1. Inleiding

De gemeente Leeuwarden is voornemens om ten zuiden van Leeuwarden een woonwijk te realiseren (Middelsee). Onderzoek in de vorm van een ecologische quickscan is nodig om te bepalen hoe de ingrepen zich verhouden tot de ecologische wet- en regelgeving. In 2017 is fase 1 van Middelsee beoordeeld (Schut 2017). Nu heeft de gemeente Leeuwarden Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek opdracht gegeven om een ecologische beoordeling van het totaalplan Middelsee uit te voeren.

De ecologische wet- en regelgeving waaraan de plannen getoetst zullen worden betreft de Wet natuurbescherming en de regelgeving omtrent het Natuurnetwerk Nederland (in Fryslân de Ecologische Hoofdstructuur genoemd), Weidevogelkerngebieden en Ganzenfoerageergebieden. Indien van toepassing, worden aanbevelingen gedaan voor mitigatie en eventueel aanvullend onderzoek.

In onderhavige notitie zijn de resultaten van het ecologisch onderzoek gepresenteerd. Het onderzoek naar de mogelijke aanwezigheid van relevante natuurwaarden is gebaseerd op twee benaderingen. Ten eerste zijn recente bronnen geraadpleegd (verspreidingsatlassen, overzichtswerken, onderzoeksrapporten en websites) over de aanwezigheid van beschermde gebieden en soorten in en nabij het plangebied. Er is daarbij onder andere gebruik gemaakt van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDDFF). Daarnaast is op 14 augustus 2019 een oriënterend veldbezoek uitgevoerd, waarbij is gelet op de (mogelijkheden voor de) aanwezigheid van beschermde en/of kritische soorten.

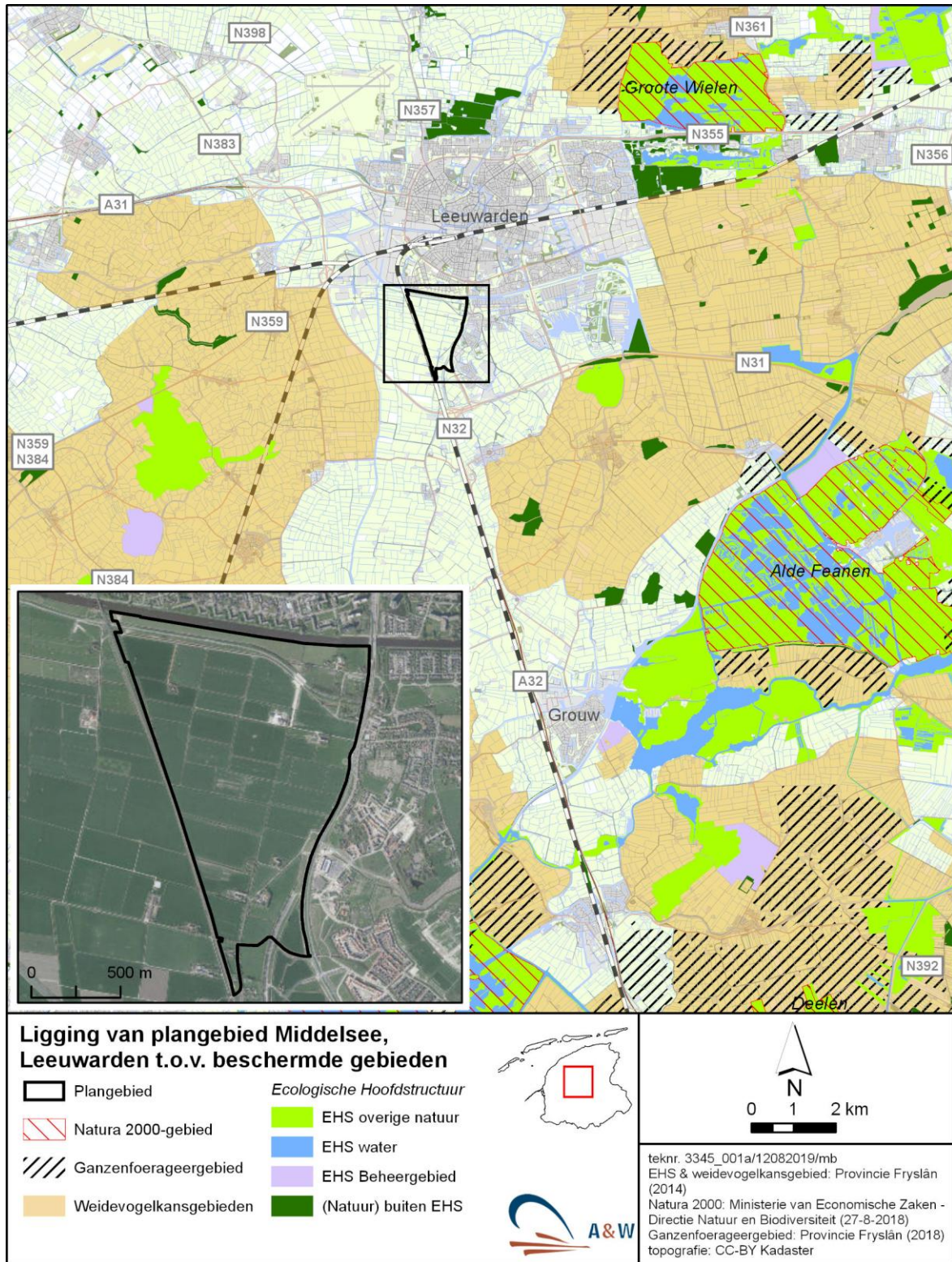
Altenburg & Wymenga presenteert in deze notitie de resultaten van een onafhankelijk ecologisch onderzoek. Het onderzoek spreekt zich niet uit over de wenselijkheid van het onderhavige plan of een bepaalde ontwikkeling. Landschappelijke, archeologische of cultuurhistorische waarden komen niet aan de orde. Aan deze ecologische beoordeling kunnen geen rechten worden ontleend.

2. Situatieschets en plannen

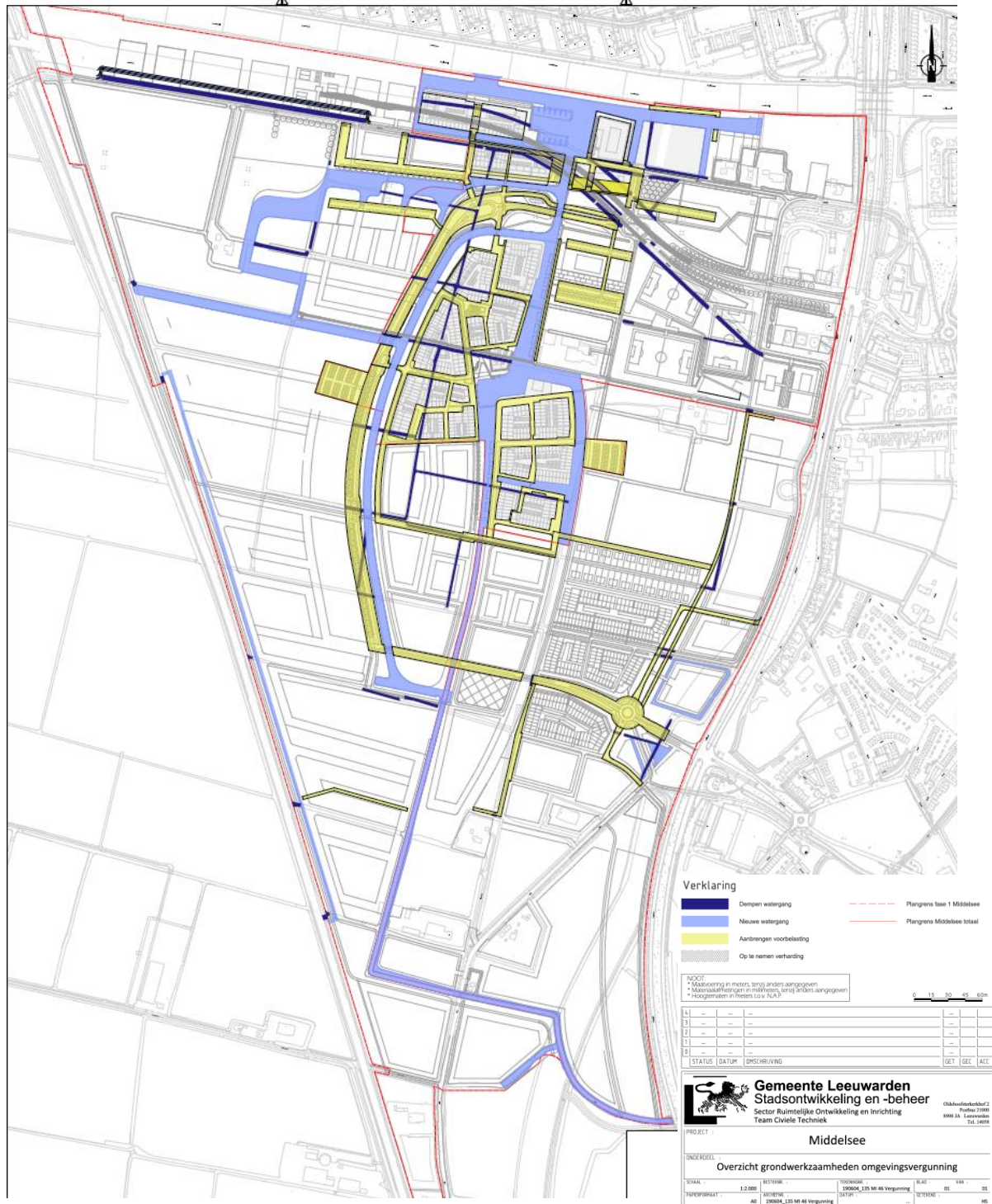
Het plangebied ligt ten zuiden van de stad Leeuwarden en ten westen van Goutum. Aan de noordkant wordt het gebied begrensd door het van Harinxmakanaal, aan de westkant door de spoorlijn Leeuwarden - Heerenveen. Aan de oostkant wordt het gebied begrensd door de Overijsselselaan. Aan de zuidkant eindigt het gebied bij het Alddijp (figuur 1).

Het plangebied bestaat grotendeels uit voedselrijk grasland dat intensief beheerd wordt. Daarnaast zijn er binnen het plangebied enkele boerderijen aanwezig met daar omheen bosschages. In het plangebied ligt een aantal sloten. In het noordoosten van het plangebied is een perceel aanwezig met bosschages. Het gaat om het gebied dat in het noorden en het zuiden wordt ingesloten door de Boksumerdyk. Daar doorheen loopt de Hendrik Algraweg, waarlangs aan weerszijden bomenrijen staan. Tevens zijn in het noorden van het plangebied enkele locaties met kruiden- en rietruigte aanwezig. In de zuidpunt van het plangebied staan bomenrijen aan weerszijden van de Bredijk/Overijsselseweg en de Overijsselselaan.

In 2017 is fase 1 getoetst door Schut (2017). Fase 1 omvatte de bouw van ca. 500 woningen en de aanleg van een haven, watergang en voetbalvelden. In fase 2 vinden aanvullende inrichtingswerkzaamheden plaats. Hiermee is er sprake van een verdere uitbreiding van het plangebied t.o.v. het plangebied van fase 1.

Figuur 1. De ligging van het plangebied en beschermde gebieden in de omgeving.

Figuur 2. Inrichtingsplan van het totaalplan Middelzee (Bron: Gemeente Leeuwarden).

In figuur 2 zijn de inrichtingsplannen als onderdeel van fase 2 weergegeven. De plannen bestaan uit het realiseren van woningbouw en de bijbehorende infrastructuur. De bestaande woningen binnen het plangebied worden ingepast in het inrichtingsplan. Als onderdeel van de plannen zullen enkele watergangen gedempt en opnieuw gegraven worden. Mogelijk worden er ook (delen van) bomerijen gekapt. Het is nu nog niet bekend om welke locaties het gaat.

3. Gebiedsbescherming en beoordeling

In Nederland zijn de meeste beschermde gebieden beschermd volgens de Wet natuurbescherming (Natura 2000) of regels omtrent het Natuurnetwerk Nederland (NNN; in Fryslân Ecologische Hoofdstructuur, EHS genoemd). Daarnaast kunnen gebieden in de provincie Fryslân ook zijn aangewezen als Weidevogelkerngebied of Ganzenfoerageergebied.

3.1 Natura 2000-gebieden

In de omgeving van het plangebied liggen de Natura 2000-gebieden 'Grote Wielen' (afstand circa 7 km, ten noordoosten van Leeuwarden) en 'Alde Feanen' (afstand circa 10 km, ten zuidoosten van Leeuwarden). Het Natura 2000- gebied 'Grote Wielen' is aangewezen ter bescherming van een aantal vissoorten, de Meervleermuis, de Noordse woelmuis en verschillende vogelsoorten, waaronder de Smient en de Kolgans. Het gebied 'Alde Feanen' is aangewezen voor een aantal habitattypen, verschillende vissoorten, de Gevlekte witsnuitlibel, de Meervleermuis, de Noordse woelmuis en verschillende vogelsoorten, waaronder de Smient, de Brandgans en de Grauwe gans. Andere Natura 2000-gebieden liggen op een dusdanig grote afstand dat een ecologische relatie met het plangebied ontbreekt.

Meervleermuis

Eén van de soorten waarvoor de Natura 2000-gebieden in de omgeving zijn aangewezen en die mogelijk een ecologische relatie heeft met gebieden op enige afstand, is de Meervleermuis. Deze soort foerageert in het Natura 2000-gebied en heeft zijn verblijfplaatsen daarbuiten in bebouwing. Hoewel de afstand tot het plangebied voor Meervleermuizen te overbruggen is, zijn binnen het plangebied geen geschikte plekken aanwezig voor verblijfplaatsen van de Meervleermuis. Naast verblijfplaatsen kunnen in de omgeving ook vliegroutes van de Meervleermuis lopen. Doorgaande vliegroutes van de Meervleermuis zijn binnen het plangebied niet te verwachten. Wel is een vliegroute van de Meervleermuis aanwezig over het Van Harinxmakanaal (Bos et al. 2009). Het is mogelijk dat Meervleermuizen die foerageren in de Alde Feanen de vliegroute gebruiken om van en naar verblijfplaatsen in Leeuwarden te vliegen. Voorkomen moet worden dat de vliegroute door lichtuitstraling over het water wordt verstoord. Dit geldt zowel voor de aanlegfase als de gebruiksfase van het plangebied. Hier wordt in §4.5 dieper op ingegaan.

Ganzen en Smient

De ganzen en de Smient waarvoor de Natura 2000-gebieden 'Grote Wielen' en 'Alde Feanen' zijn aanwezen, slapen in de Natura 2000-gebieden en foerageren in gebieden buiten de grenzen van deze gebieden. Door de externe werking van de Wet natuurbescherming zijn bovengenoemde mobiele soorten ook beschermd buiten de begrenzing van de Natura 2000-gebieden. Het plangebied is echter niet geschikt als foerageergebied voor ganzen en de Smient, omdat het om een kleinschalig gebied gaat waar veel menselijke activiteit plaatsvindt. Ook veroorzaken de boerderijen binnen het plangebied alsook de doorgaande weg en de spoorlijn veel verstoring. ER gaat dus geen belangrijk foerageergebied van ganzen en Smient verloren. De plannen veroorzaken daarom geen negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van de betreffende ganzensoorten en de Smient.

Overige soorten

Overige soorten waarvoor de de Natura 2000-gebieden 'Groote Wielen' en 'Alde Feanen' zijn aanwezen, zijn gebonden aan biotopen die voorkomen binnen de gebieden. Dergelijke biotopen zijn niet aanwezig in het plangebied. Om die reden worden andere soorten hier ook niet verwacht.

Programmatische Aanpak Stikstof

Het is mogelijk dat de uitvoering van de plannen een toename in stikstofdepositie veroorzaken. Stikstofdepositie kan schadelijk zijn voor Natura 2000-gebieden die zijn aangewezen ter bescherming van stikstofgevoelige habitattypen. Om de toename in stikstofdepositie te beperken, werd tot voor kort gewerkt volgens de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS).

Op 29 mei 2019 heeft de Raad van State een uitspraak gedaan over de PAS, waaruit blijkt dat de regeling in de huidige vorm niet voldoet. Hoe op dit moment moet worden omgegaan met projecten waarbij een toename in stikstofdepositie optreedt, is daardoor onduidelijk op het moment van opstellen van deze rapportage.

De gemeente Leeuwarden heeft vrij recentelijk een stikstofberekening uit laten t.b.v. het bestemmingsplan. Deze berekeningen mogen vanwege de uitspraak van de Raad van State nu niet gebruikt worden. Zodra de nieuwe Aeries calculator beschikbaar is zal op basis daarvan opnieuw bepaald moeten worden wat de stikdepositie is die de plannen veroorzaken.

3.2 Ecologische Hoofdstructuur

Uit de kaartgegevens over wettelijk beschermde gebieden blijkt dat het plangebied geen deel uitmaakt van de EHS van Fryslân. Bovendien is het onwaarschijnlijk dat de beoogde ingrepen direct van invloed zijn op EHS gebieden in de omgeving.

3.3 Weidevogelkansgebied en Ganzenfoerageergebied

Het plangebied maakt geen deel uit van gebieden die zijn aangewezen als Weidevogelkansgebied of Ganzenfoerageergebied.

Conclusie gebiedsbescherming

Om bovenstaande redenen ontstaat door de herinrichting geen knelpunt met de ecologische wet- en regelgeving ten aanzien van gebiedsbescherming, mits verstoring van de vliegroute van Meervleermuis door lichtuitstraling over het Van Harinxmakanaal wordt voorkomen.

De gemeente Leeuwarden heeft vrij recentelijk een berekening uit laten voeren m.b.t. het bestemmingsplan. Deze berekeningen mogen vanwege de uitspraak van de Raad van State nu niet gebruikt worden. Zodra de nieuwe Aeries calculator beschikbaar is zal op basis daarvan bepaald moeten worden wat de stikdepositie is die de plannen veroorzaken.

4. Soortbescherming en beoordeling

Soortbescherming is in Nederland sinds 1 januari 2017 vastgelegd in de Wet natuurbescherming (Wnb). Aan de Wet natuurbescherming zijn drie lijsten met soorten gekoppeld. Het gaat om artikel 3.1 waar soorten van de Vogelrichtlijn onder vallen, artikel 3.5 waar soorten van de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern en bijlage I bij het Verdrag van Bonn onder vallen en artikel 3.10 voor overige soorten. Soorten uit de eerste twee artikelen zijn daarmee Europees beschermd, terwijl soorten van artikel 3.10 nationaal beschermd zijn. Provincies hebben de mogelijkheid om voor soorten uit artikel 3.10 een vrijstelling te verlenen van enkele verbodsbepalingen. De Provincie Fryslân hanteert vanaf 1 januari 2017 een dergelijke lijst met (dier)soorten die een vrijstelling genieten bij o.a. ruimtelijke ontwikkeling.

Gezien de ligging van het plangebied aan de zuidrand van Leeuwarden en het huidige gebruik van een groot deel van het plangebied als intensief beheerd grasland, zijn er beperkte mogelijkheden voor soorten die beschermd zijn volgens de Wnb. Hieronder is beschreven welke beschermde soorten mogelijk in het plangebied voorkomen en wat de consequenties daarvan zijn voor de beoogde ingrepen.

4.1 Algemeen

Het plangebied bestaat uit voedselrijke graslanden, en enkele bosschages en voedselrijke ruigtes in de nabijheid van stedelijk gebied. Onder dergelijke omstandigheden zijn er beperkte mogelijkheden voor natuurwaarden aanwezig. Het is onwaarschijnlijk dat in het plangebied wettelijk beschermde soorten uit de volgende soortgroepen voorkomen en/of worden beïnvloed door de uitvoering van het beoogde project:

- Planten
- Ongewervelde diersoorten
- Reptielen

De redenen die aan deze conclusie ten grondslag liggen, zijn één of meer van de volgende:

- Het plangebied ligt niet binnen het verspreidingsgebied van deze soorten.
- In het plangebied is geen geschikt biotoop voor deze soorten aanwezig.
- Uitstralende effecten van de ingreep reiken niet dermate ver buiten de begrenzing van de locatie dat daardoor (mogelijke) leefgebied van deze soorten wordt beïnvloed.

De herinrichting van het plangebied veroorzaakt om deze redenen geen conflict met de Wet natuurbescherming ten aanzien van bovengenoemde soortgroepen.

4.2 Amfibieën

Binnen het plangebied bevinden zich verschillende sloten, onder andere langs de Overijsselselaan. De sloten zijn voedselrijk en ruig begroeid, met o.a. Eendenkroos, Riet, Grote egelskop en Smalle waterpest. De sloten zijn in potentie geschikt als voortplantingswater voor amfibieën. Het is tevens niet uit te sluiten dat het plangebied wordt gebruikt als foerageergebied of overwinteringsplaats door amfibieën.

Amfibieën artikel 3.5 Wnb

Van de volgens artikel 3.5 Wnb beschermde amfibieënsoorten komt alleen de Heikikker in de omgeving van het plangebied voor. Binnen het plangebied is voor de Heikikker echter geen geschikt biotoop aanwezig. De soort wordt hier daarom niet verwacht.

Amfibieën artikel 3.10 Wnb

Gezien de verspreidingsgegevens van amfibieën (NDFF, Van Delft *et al.* 2016) en de aanwezige biotopen, wordt een aantal beschermde amfibieënsoorten van artikel 3.10 Wnb verwacht. Door de herinrichting van het plangebied gaat mogelijk een deel van het leefgebied van soorten als de Bruine kikker en de Kleine watersalamander (tijdelijk) verloren. In de omgeving is voldoende alternatief leefgebied voor de betreffende soorten aanwezig. Bovendien geldt voor de betreffende soorten dat Provinciale Staten van Fryslân een vrijstelling heeft verleend voor het overtreden van de verbodsbepalingen bij artikel 3.10 Wnb bij projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling. Om deze redenen veroorzaken de beoogde ingrepen in het plangebied geen conflict met de Wet natuurbescherming ten aanzien van amfibieën.

Bij het uitvoeren van de werkzaamheden moet echter wel rekening gehouden worden met de Zorgplicht. Aandachtspunten hierbij zijn de planning van de werkzaamheden ten opzichte van de voortplantingsperiode en de winterrust van amfibieën en richting bij het dempen van sloten.

4.3 Vissen

Beschermdde vissoorten

Het plangebied ligt buiten het verspreidingsgebied van beschermdde vissoorten (NDFP, Melis & Koopmans 2007). Deze worden dan ook niet verwacht in het plangebied. Daarom ontstaat door de uitvoering van de werkzaamheden geen conflict met de Wet natuurbescherming ten aanzien van vissoorten. Wel dient ten aanzien van alle vissoorten te worden voldaan aan de Zorgplicht.

niet-beschermdde vissoorten

Ecologisch onderzoek van A&W heeft in het verleden aangetoond dat in de omgeving van het plangebied de Kleine modderkruiper en de Bittervoorn voorkomen (Stoker 2014). Onder de voormalige Flora- en faunawet waren dit beschermdde soorten. Sinds de invoering van de Wet natuurbescherming in januari 2017 zijn deze soorten niet langer beschermd. De sloten binnen het plangebied zijn in principe geschikt voor deze soorten. Daarom dient ook voor de Kleine modderkruiper en de Bittervoorn te worden voldaan aan de Zorgplicht.

4.4 Vogels

Broedvogels algemeen

Alle in Nederland voorkomende vogelsoorten vallen onder artikel 3.1 Wnb. Bij werkzaamheden moet volgens de Wet natuurbescherming rekening worden gehouden met het broedseizoen van vogels. De Wet natuurbescherming kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat erom of er een broedgeval is dat verstoord kan worden. Aantasting van nesten is niet toegestaan.

In het plangebied is opgaande begroeiing aanwezig. Hier kunnen algemeen voorkomende vogels tot broeden komen, zoals Merel, Zwartkop, Tjiftjaf, Roodborst, Koolmees en Houtduif. In het noorden van het plangebied loopt een watergang met een brede rietbegroeiing waar bijvoorbeeld soorten zoals Meerkoet, Fuut, Kleine karekiet, Rietgors en Rietzanger kunnen broeden. Bij werkzaamheden moet volgens de Wet natuurbescherming rekening worden gehouden met het broedseizoen van vogels. De Wet natuurbescherming kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat erom of er een broedgeval is dat verstoord kan worden. Aantasting van nesten is niet toegestaan.

Er zijn verschillende mogelijkheden om conflicten met de Wet natuurbescherming ten aanzien van broedende vogels te voorkomen. Werkzaamheden buiten het broedseizoen uitvoeren is de meest zekere optie. Een alternatief is om werkzaamheden voor aanvang van het broedseizoen te beginnen, zodat broedpogingen in het werkgebied achterwege blijven door de verstoring tijdens de werkzaamheden. Er dient tevens te worden voorkomen dat tijdens werkzaamheden in het broedseizoen alsnog broedgevallen ontstaan die kunnen worden aangetast. Dit is mogelijk door geen geschikte plaatsen voor nesten te laten ontstaan, door bijvoorbeeld bouw materiaal goed af te dekken. Mochten er toch vogels tot broeden komen en door de werkzaamheden worden aangetast, dan ontstaat er een conflict met de Wet natuurbescherming en moeten de versturende werkzaamheden gestaakt worden tot na de broedperiode van de betreffende soort(en).

Jaarrond beschermdde nestplaatsen

Buiten het broedseizoen vallen de meeste nestplaatsen niet onder de bescherming van de Wet natuurbescherming, maar een aantal vogelsoorten maakt gedurende het gehele jaar gebruik van de nestplaats of keert bijvoorbeeld jaarlijks terug op dezelfde plaats. Hun nesten en de functionele leefomgeving daarvan worden daarom het gehele jaar beschermd. In augustus 2009 is onder de

Flora- en faunawet een indicatieve lijst opgesteld van soorten met jaarrond beschermde nestplaatsen. Deze lijst is per 1 januari 2017 onveranderd overgenomen bij de Wet natuurbescherming.

Binnen het plangebied zijn mogelijkheden voor vogels met jaarrond beschermde nesten aanwezig. In de bomen binnen het plangebied kunnen nesten van soorten zoals de Roek en de Buizerd voorkomen. Eerder onderzoek heeft aangetoond dat ten noordwesten van het plangebied in bomen aan de Hendrik Algraweg nestplaatsen van de Roek voorkomen (BügelHajema 2014).

Binnen het plangebied staat een aantal hogere bomen van verschillende boomsoorten, die mogelijkheden bieden voor soorten als Roek en Buizerd. Langs de Bredyk en Overijsselseweg staan bomenrijen bestaande uit exemplaren van de Zwarte Els. Daarnaast zijn er bomen die mogelijkheden bieden voor vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten aan weerszijden van de Hendrik Algraweg (ten noordwesten van de kruising met de Overijsselselaan en aan de noordkant van de weg ter hoogte van de Irenestraat), en aan de noordoostzijde van het plangebied bij de Boksumerdyk.

Tijdens het veldbezoek op 14 augustus 2019 zijn geen Roeken of roekennesten waargenomen. Gezien het tijdstip van het veldbezoek buiten het broedseizoen van vogels, het dichte bladerdek op het moment van het veldbezoek en het grote aantal bomen, kan echter niet op voorhand worden uitgesloten dat zich in het plangebied nesten van vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten bevinden. Door de uitvoering van de plannen kunnen dergelijke nestplaatsen verloren gaan (door kapwerkzaamheden) of ongeschikt raken (door een toename van de menselijke verstoring). Daardoor zou een conflict met de Wet natuurbescherming ontstaan. Tevens mag de functionaliteit van eventueel aanwezige nesten en het omringende foerageergebied niet worden aangetast.

Gezien de omvang van het plangebied van fase 2, kan niet op voorhand worden uitgesloten dat de functionaliteit van eventueel aanwezig foerageergebied van met name Buizerd wordt aangetast. Om die reden wordt geadviseerd om in het najaar (als er geen bladeren meer aan de bomen zitten) aan het plangebied een aanvullend veldbezoek te brengen. Doel van dit veldbezoek is het vaststellen van eventueel aanwezige jaarrond beschermde nestplaatsen van Buizerd in het hele gebied, zodat kan worden nagegaan hoe de plannen zich verhouden tot de Wnb ten aanzien van jaarrond beschermde nestplaatsen.

Conclusie vogels

Broedvogels

Door de uitvoering van de plannen ontstaat mogelijk een conflict met de Wet natuurbescherming ten aanzien van vogels indien door de werkzaamheden broedende vogels verstoord worden. Door de werkzaamheden buiten het broedseizoen van vogels uit te voeren kan een conflict met de Wet natuurbescherming ten aanzien van broedende vogels worden voorkomen.

Jaarrond beschermde nestplaatsen

Door de omvang van fase 2 kan essentieel foerageergebied van Buizerd verloren gaan. Om na te gaan of de soort ook gebruik maakt van het plangebied, wordt geadviseerd om in het najaar (als er geen bladeren meer aan de bomen zitten) een aanvullend veldonderzoek uit te voeren naar de aanwezigheid van jaarrond beschermde nestplaatsen van Buizerd in het plangebied. Als blijkt dat door de uitvoering van de plannen jaarrond beschermde nestplaatsen en/of het functionele foerageergebied worden aangetast, dient voorafgaand aan de werkzaamheden ontheffing te worden aangevraagd bij de Provincie Fryslân.

4.5 Vleermuizen

Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten zijn beschermd onder artikel 3.5 van de Wet natuurbescherming. Hierdoor gelden voor deze soorten striktere beoordelingscriteria bij ontheffingsaanvragen dan bij de meeste andere beschermde zoogdiersoorten. Om deze reden worden de vleermuizen in een aparte paragraaf besproken en worden de 'overige zoogdiersoorten' in § 4.6 behandeld.

In de omgeving van Leeuwarden komt een aantal vleermuissoorten voor, namelijk Watervleermuis, Meervleermuis, Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Rosse vleermuis, Laatvlieger, Gewone grootoorvleermuis, Franjestaart, Rosse vleermuis, Tweekleurige vleermuis en Baardvleermuis (Melis 2012, NDFF). Voor vleermuizen zijn drie onderdelen van het leefgebied te onderscheiden die van belang zijn voor de functionaliteit van het leefgebied. Deze zijn: verblijfplaatsen, foerageergebieden en vliegroutes. Hieronder zijn deze drie elementen besproken.

Verblijfplaatsen

In de zomerperiode hebben vleermuizen in Nederland hun verblijfplaatsen voornamelijk in gebouwen en bomen. Tijdens de winter verblijven zij onder andere in gebouwen, bomen, bunkers en kelders. Het is mogelijk dat er verblijfplaatsen van vleermuizen in de bebouwing binnen het plangebied aanwezig zijn. Deze zullen echter niet worden aangetast, omdat er geen sloopwerkzaamheden zullen plaatsvinden.

Binnen het plangebied staat een aantal hoge bomen van verschillende boomsoorten, die mogelijkheden bieden voor verblijfplaatsen van vleermuizen. Langs de Bredyk en Overijsselseweg staat een bomenrij bestaande uit exemplaren van de Zwarte Els. Bij een aantal van deze bomen is loszittend schors waargenomen. Daarnaast zijn in de bomenrijen langs de Hendrik Algraweg mogelijkheden voor vleermuizen te verwachten. Ook ten noordwesten van de kruising tussen de Overijsselselaan en de Hendrik Algraweg staan enkele hogere bomen die mogelijkheden bieden voor verblijfplaatsen van vleermuizen. Ten slotte staat ten noorden van de Hendrik Algraweg ter hoogte van de Irenestraat een groep bomen die mogelijkheden biedt voor verblijfplaatsen van vleermuizen.

Voor een deel van het plangebied is reeds een aanvullend onderzoek naar de te kappen bomen uitgevoerd (Zweemer 2019). Het gaat om delen van de bomenrijen langs De Hendrik Algrawei, Boksumerdyk en Brédyk. De conclusie van dit onderzoek was, dat voor de beoordeelde deelgebieden geen knelpunt met de Wet natuurbescherming optreedt ten aanzien van vleermuisverblijfplaatsen. Indien ook andere delen van bomenrijen gekapt gaan worden, dient er, zodra een kapplan beschikbaar is, ook hiervoor een aanvullend onderzoek plaats te vinden.

Soorten die verblijfplaatsen in bomen hebben en in het plangebied worden verwacht zijn de Gewone dwergvleermuis en de Ruige dwergvleermuis. Van deze soort kunnen zomer- en baltsverblijfplaatsen aanwezig zijn. Als de bovengenoemde bomen aangetast worden, gaan mogelijk verblijfplaatsen van de Gewone en Ruige dwergvleermuis verloren. Daardoor zou een knelpunt ontstaan met de Wet natuurbescherming. Indien deze bomen worden gekapt, is daarom aanvullend vleermuisonderzoek noodzakelijk om te bepalen of er daadwerkelijk verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn en welke eventuele vervolgstappen volgens de Wet natuurbescherming nodig zijn.

Foerageergebied en vliegroutes

De bomenrijke gedeelten binnen het plangebied zijn geschikt als foerageergebied voor vleermuizen. Een eventueel verlies van dit foerageergebied leidt echter niet tot negatieve effecten op vleermuizen, aangezien in de omgeving van het plangebied voldoende alternatief foerageergebied aanwezig is. De uitvoering van de plannen levert daarom geen conflict met de

Wet natuurbescherming ten aanzien van foerageergebied van vleermuizen op. Gezien de ligging en de openheid van het plangebied zijn er geen doorgaande vliegroutes van vleermuizen te verwachten binnen het plangebied. Van vleermuissoorten met verblijfplaatsen in bebouwing, zoals de Meervleermuis, zijn er verblijfplaatsen te verwachten in de stad Leeuwarden. Binnen het plangebied is er echter geen aansluiting op voor vleermuizen belangrijke landschapselementen, zoals brede wateren en bosschages.

Langs het plangebied ligt het Van Harinxmakanaal. Dit gebied wordt als vliegroute en foerageergebied gebruikt door Watervleermuis en Meervleermuis (Bos et al. 2009). Deze soorten zijn gevoelig voor lichtverstoring. In het bestemmingsplan worden er voorwaarden opgenomen om te voorkomen dat het open water van het Van Harinxmakanaal wordt verstoord door een lichtintensiteit van meer dan 0.1 lux. Dit geldt zowel voor de aanleg als het gebruik van het woningbouwgebied. Om deze reden zijn er geen negatieve effecten te verwachten op vliegroutes van Meervleermuis en Watervleermuis en is er geen knelpunt met de Wet natuurbescherming ten aanzien van deze soorten.

Conclusie

Indien de hoge bomen binnen het plangebied worden aangetast, is aanvullend onderzoek naar de aan-/afwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen noodzakelijk.

4.6 Overige zoogdiersoorten

Overige zoogdiersoorten artikel 3.5 Wnb (exclusief vleermuizen)

In de omgeving van het plangebied komt de volgens artikel 3.5 beschermde Otter voor. Er zijn o.a. waarnemingen van Otter langs het Van Harinxmakanaal en de Zwette. Binnen het plangebied is echter geen geschikt leefgebied aanwezig. De Otter wordt hier om die reden niet verwacht. Er is daarom geen knelpunt met de Wet natuurbescherming ten aanzien van de Otter.

Andere zoogdiersoorten die worden beschermd volgens artikel 3.5 Wnb (exclusief vleermuizen), komen niet voor in de omgeving van Leeuwarden (Melis 2012, NDFF).

Overige zoogdiersoorten artikel 3.10 Wnb (vrijgesteld)

Uit verspreidingsgegevens van zoogdieren blijkt dat in de omgeving van het plangebied een aantal meer of minder algemeen voorkomende zoogdiersoorten voorkomt die zijn beschermd volgens artikel 3.10 van de Wet natuurbescherming. Het betreft soorten zoals Aardmuis, Bosmuis, Egel, Haas en Konijn (Melis 2012, NDFF). Provinciale Staten van Fryslân heeft vrijstelling van de Wnb verleend voor deze soorten bij projecten in het kader van ruimtelijk ontwikkeling.

Wel geldt voor alle zoogdiersoorten de Zorgplicht. Dit houdt in dat dieren de mogelijkheid moeten krijgen om weg te vluchten van de werkzaamheden.

Overige zoogdiersoorten artikel 3.10 Wnb (niet vrijgesteld)

In de wijde omgeving van het plangebied komt de Das voor. Het betreft een waarneming langs de N31 ter hoogte van Suwald. Gezien de afstand tot het plangebied en de afwezigheid van geschikt biotoop binnen het plangebied, wordt de soort hier niet verwacht. Er is om die reden geen knelpunt met de Wet natuurbescherming ten aanzien van de Das.

In de omgeving van het plangebied komt daarnaast de volgens artikel 3.10 Wnb beschermde Waterspitsmuis voor. Het plangebied voldoet echter niet aan de omstandigheden die deze soort van natte tot zeer natte biotopen nodig heeft. Om deze reden kan de aanwezigheid van deze soort binnen het plangebied worden uitgesloten. De plannen veroorzaken dus geen knelpunt met de Wet natuurbescherming ten aanzien van de Waterspitsmuis.

Conclusie 'Overige zoogdiersoorten'

Om bovenstaande redenen veroorzaken de beoogde ingrepen in het plangebied geen conflict met de Wet natuurbescherming ten aanzien van 'overige zoogdiersoorten', mits de Zorgplicht in acht wordt genomen.

5. Conclusies

Op basis van de voorgaande hoofdstukken kunnen voor het plangebied de onderstaande conclusies ten aanzien van de ecologische wet- en regelgeving (Wet natuurbescherming, EHS en overige gebiedsbescherming) worden getrokken:

Gebiedsbescherming

Wet natuurbescherming: Natura 2000

Er zijn geen negatieve effecten op de aangewezen natuurwaarden van Natura 2000-gebieden 'Groote Wielen' en 'Alde Feanen' te verwachten, mits verstoring van de vliegroute van Meervleermuis door lichtuitstraling over het Van Harinxmakanaal wordt voorkomen.

De gemeente Leeuwarden heeft vrij recentelijk een berekening uit laten voeren m.b.t. het bestemmingsplan. Deze berekeningen mogen vanwege de uitspraak van de Raad van State nu niet gebruikt worden. Zodra de nieuwe Aeries calculator beschikbaar is zal op basis daarvan bepaald moeten worden wat de stikdepositie is die de plannen veroorzaken.

Overige gebiedsbescherming

De plangebieden liggen niet in of nabij overige beschermde gebieden. De plannen veroorzaken daarom geen conflict met de ecologische wet- en regelgeving ten aanzien van overige vormen van gebiedsbescherming in Fryslân (regelgeving betreffende de Ecologische Hoofdstructuur, Ganzenfoerageergebied en Weidevogelkerngebied).

Soortbescherming

Broedvogels

De uitvoering van de plannen veroorzaakt geen conflict ten aanzien van broedende vogels, mits tijdens de werkzaamheden broedende vogels niet worden verstoord. In paragraaf 4.4. is beschreven hoe aan die voorwaarde kan worden voldaan.

Jaarrond beschermde nestplaatsen

Door de omvang van fase 2 kan essentieel foerageergebied van Buizerd verloren gaan. Om na te gaan of de soort ook gebruik maakt van het plangebied, wordt geadviseerd om in het najaar (als er geen bladeren meer aan de bomen zitten) een aanvullend veldonderzoek uit te voeren naar de aanwezigheid van jaarrond beschermde nestplaatsen van Buizerd in het plangebied. Als blijkt dat door de uitvoering van de plannen jaarrond beschermde nestplaatsen en/of het functionele foerageergebied worden aangetast, dient voorafgaand aan de werkzaamheden ontheffing te worden aangevraagd bij de Provincie Fryslân.

Vleermuizen

Mogelijk worden als onderdeel van de werkzaamheden (delen van) bomenrijen gekapt waarin in potentie verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig kunnen zijn. Indien deze bomen gekapt worden, is aanvullend onderzoek naar de aan- of afwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen (Hoofdstuk 3 en § 4.5) noodzakelijk om te bepalen hoe de herinrichting zich verhoudt tot de Wet

natuurbescherming (gebiedsbescherming en soortbescherming). Als uit aanvullend onderzoek blijkt dat door de uitvoering van de plannen verblijfplaatsen van vleermuizen zullen worden aangetast, zal voorafgaand aan de werkzaamheden ontheffing moeten worden aangevraagd bij de Provincie Fryslân.

In het bestemmingsplan worden er voorwaarden opgenomen om te voorkomen dat het open water van het Van Harinxmakanaal wordt verstoord door een lichtintensiteit van meer dan 0.1 lux. Dit geldt zowel voor de aanleg als het gebruik van het woningbouwgebied. Om deze reden zijn er geen negatieve effecten te verwachten op vliegroutes van Meervleermuis en Watervleermuis en is er geen knelpunt met de Wet natuurbescherming ten aanzien van deze soorten.

Overige soorten

Ten aanzien van overige beschermde natuurwaarden veroorzaken de plannen geen knelpunt met de ecologische wet- en regelgeving, mits tijdens de uitvoering van de werkzaamheden wordt voldaan aan de zorgplicht.

Literatuur

- BügelHajema 2014. Advies natuurwaarden gebiedsontwikkeling Deinum-Oost. BügelHajema Adviseurs bv, Assen, 19 juni 2014.
- Bos, D. & F. Hoekema 2009. Ecologische toetsing van het (ontwerp) tracé van de rijksweg 31, Haak om Leeuwarden. A&W-rapport 1251. Altenburg & Wymenga, ecologisch onderzoek, Veenwouden.
- Melis, J. 2012. Werkatlas Zoogdieren van Friesland. Januari 2012. Zoogdieratlas.nl Friesland.
- Melis, J. & Koopmans, M. (2007). Fiskatlas Fryslan. Uitgeverij Bornmeer.
- Schut, E. 2017. Ecologische beoordeling van woningbouw in de Zuidlanden bij Leeuwarden (fase 1, Middelsee). A&W-notitie 2900. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.
- Stoker, O. 2014. Ecologische beoordeling van de gebiedsinrichting rondom de Haak om Leeuwarden. A&W-notitie 2032_25. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.
- Zweemer, M., QuickScan Wet Natuurbescherming bomenkap Hendrik Algrawei, Leeuwarden, rapportnummer 2019-010, Leeuwarden, juli 2019

Websites

NDFP

Synbiosis